

Берон, д-р Иван Селимински, Георги Раковски, Драган Цанков, Марин Дринов. Тук само ще посоча ролята на Раковски - още в 50-те години, като проследява живота на емигрантите немци, унгарци, поляци той отправя призив към българите да създават обществени сдружения - професионални, просветни, взаимопомощни и др. Според него тези сдружения и обществени институции са не само средство за опазване на народността, форма за национален интегритет, но и средство за поощрение на предприемчивостта на гражданите, за конкурентност и стопанска инициативност - основа за всестрани прогрес и огнище за формиране на граждански и нравствени добродетели. И всичко това в различни форми и инициативи Раковски излага във вестниците си, в книгите, в практическата си дейност, включително и в най-активната си революционна дейност.

Питам се: съвременните български вестници и журналисти, писатели и публицисти, осъзнали ли са достатъчно ролята на неправителствените организации в прехода ни към гражданското общество и дават ли пример на съвременния българин с оценките, но и с призива си към неговото съзнание и инициативност, към самоорганизацията и бъдещото му развитие? В случая аз само се питам, но съм далеч от мисълта да поучавам, да влизам в ролята на съдник, като отново си послужа с поуките на историческата ретроспекция, на историческата дистанция.

Имам предвид следното: големият български исторически писател Симеон Радев, преди да пристъпи към конкретното си изложение за строителите на съвременна България, извежда главните особености на Българското възрождане, които следосвободенското ни общество наследи като обществени и нравствени ценности. Те, според него, се заключават в: "Първата отличителна черта на нашето Възрождане е, че то бе просветително. Докато сърби и гърци се втурнаха на политическата сцена на XIX-я век с пушка в ръка, българският народ почна своето ново битие, печатайки книги и откривайки училища. Един дълъг период на народно самообразование предшества у нас сериозния опит за революция...

Другите две особености на Възраждането са национализма и демократическото чувство... Демократическото чувство... уцеля през всичките тъмни времена на нашето минало и в зората на Възраждането се явява свежо и могъщо. То се заключава не само в многото и разнообразни народни сдружения и граждански организации, но и в едно всеобщо стремление към свободата и, главно към равенство. Българинът е враг на иерархията, била тя социална или политическа" - заключава Симеон Радев. Това заключение той го пише в предговора си от 1911 г. - предговор, който в новите издания на строителите, по известни на всички ни причини липсваше. Всъщност историкът, писателят с острото си чувство на дистанция още тогава е разбрал, че онова, което бе ценностна характеристика за българите през Възраждането в новата - следосвободенска епоха постепенно се изгубва. Постепенно в условията на българска държавна власт самоорганизацията на българското общество като израз на реакция към чуждата власт и форма на демократическо устройство се губи. Наистина, изграждат